

دومین همایش ملی بازاندیشی در چشم اندازه‌های بوم‌های بیابانی،

چالش‌ها و فرصت‌های کالبدی، انسانی و اقلیمی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد جامع مستقل نجف‌آباد- دانشکده هنر، معماری و شهرسازی- ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۴۰۳

توسعه‌ی گردشگری در بوم‌های بیابانی با رویکرد ایجاد فضاهای

سرزنده ۲۴ ساعته، موردپژوهی: محله نقش جهان اصفهان

فرشته احمدی

۱. استادیار، گروه شهرسازی، مرکز تحقیقات افق‌های نوین در معماری و شهرسازی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد،
ایران، feahmadi2004@gmail.com

فرشته یمینی نجف‌آبادی

۲. دانش‌آموخته ارشد طراحی شهری، گروه شهرسازی، مرکز تحقیقات افق‌های نوین در معماری و شهرسازی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه
آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران، f.yamini2024@gmail.com

چکیده

گردشگری در وهله‌ی اول فعالیتی انسانی است که مسافرت از مبدأ به مقصد برای تفریح یا تجارت است، همچنین فعالیتی چند جانبه و از لحاظ جغرافیایی، پیچیده و نتیجه‌ی خدمات گوناگونی است که در مراحل گوناگون، از مبدأ تا مقصد، درخواست و عرضه می‌شود. به عبارتی توسعه گردشگری به دنبال اشتغال‌زایی، درآمدزایی، تنوع بخشیدن به اقتصاد، حفاظت از محیط‌زیست و ارتقای آگاهی بین فرهنگی هستند. بر این مبنای پژوهش حاضر در نظر دارد که توسعه این مهم را در بوم‌های بیابانی و توسعه بهتر شرایط زیستگاهی این مناطق با رویکرد ایجاد فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته با توجه به ماهیت پژوهش؛ با بررسی مطالعاتی با روشی سیستماتیک، نظام‌مند و علمی پیش‌ببرد؛ چرا که تمامی پژوهش‌های علمی مرتبط در راستای رسیدن به هدف پژوهش مورد بررسی قرار گرفته، غربالگری اولیه صورت گرفته، مهمترین آن‌ها جدا شده و شاخص‌ها و معیارهای مرتبط با فضای ۲۴ ساعته و گردشگری جهت توسعه گردشگری با رویکرد یاد شده در بوم‌های بیابانی استخراج گردیده و بر اساس شاخص‌ها به ارائه راهبردها و راهکارها پرداخته شد. معیارهایی که پژوهش حاضر را در رسیدن به راهبردها و راهکارها برای تبیین هدف پژوهش راهنمایی نمودند عبارتند از؛ عملکرد، زمان، اقتصاد، حضور پذیری، ایمنی و امنیت، سرزندگی، سیما و منظر، شرایط زیست محیطی (آب و هوا)، فرهنگ، مذهب و

....

واژه‌های کلیدی: گردشگری، بوم‌های بیابانی، فضاهای ۲۴ ساعته.

۱- مقدمه

امروزه صنعت گردشگری یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در جهان به شمار می‌آید که علاوه بر منافع اقتصادی فرصت مناسبی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد تا نسبت به اهمیت حفظ فرهنگ و چگونگی محافظت از فرهنگ محلی و چشم اندازهای طبیعی آگاه شوند. ایجاد فضای گردشگری، بستری برای حضور، پرسه، وقت‌گذرانی و دیده شدن فراهم می‌آورد. در این فضا است که جای عبور صرف، حضور اتفاق می‌افتد، گردشگری در میان فعالیت‌های فراغتی از یک سو دارای بیشترین تنوع و تحرک و از سوی دیگر از وسیع‌ترین پهنه مکانی و فضایی برخوردار است. با توجه به اینکه گردشگری بازه گسترده‌ای دارد، گردشگری شهری را می‌توان در قالب گردشگری بین شهری و شهر به شهر نیز گسترش داد. بیابان‌های ایران که به بخش وسیعی از کشور ما را در برمیگیرد، به ظاهر دارای طبیعتی خشک و خشن و زیست بومی شکننده و ناپایدار است، ولی در نهان خود زیبایی‌های منحصر به فرد و بکری دارد که در بسیاری از نقاط ایران برای بیشتر مردم، حتی علاقه مندان به گردشگری ناشناخته است و در محافل علمی نیز، تبیین نقش تاثیرگذار آن در توسعه منطقه‌ای و ملی در ابعاد اقتصادی - اجتماعی تا حدی مغفول مانده است، بنابراین پرداختن به چنین موضوعی در جهت گیری‌های توسعه گردشگری بسیار مهم و ضروری خواهد بود. حال این توسعه بر مبنای ایجاد فضای ۲۴ ساعته صورت خواهد گرفت و با توجه به اینکه زندگی شبانه ۲۴ ساعت شبانه‌روزی است و فضای ایجاد شده باید مناسب و مورد استفاده برای ساعت ۵-۶ بعد از ظهر به بعد باشد و این زیست بوم بیابانی باید علاوه برای فراهم آوردن فضایی برای توسعه گردشگری باید به صورت ۲۴ ساعته عمل نماید.

۱-۲- اهمیت و ضرورت مسأله

امروزه با توجه اهمیت بالای گردشگری به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ... در توسعه کشور، توسعه این مهم در بوم‌های بیابانی و فضایی فراتر از فضای شهری و مراکز شهری، بسیار حائز اهمیت است حال با توجه به این که گردشگری تنها در یک بخش از شبانه‌روزی خاتمه نمی‌یابد و در تمامی ساعات شبانه‌روز صورت می‌گیرد، بوم‌های بیابانی باید برای تمامی گروه‌های گردشگری و برای تمامی ساعات شبانه‌روز مورد استفاده باشد و قابلیت جذب گردشگر را داشته باشد. فضای ۲۴ ساعته در بوم‌های بیابانی گرایش به احیای زندگی شبانه زیست بوم از طریق توسعه سیاست‌های فرهنگی دارد و شامل فعالیت‌های گوناگون مربوط به زندگی شبانه مانند کافه و کلاب‌ها، رستوران‌ها، اجرای موسیقی شبانه، برگزاری فستیوال، سینما، تئاتر است. علاوه بر

جاذبه‌های اکولوژیکی و تاریخی، مواردی نظیر پارک‌های موضوعی، تئاترها، موزه‌ها و وریدها نیز می‌توانند تمایل گردشگران را برای سفر به یک شهر بانگیزند. سرزندگی و پایداری مقصد، به عنوان عوامل رقابتی کلیدی در توسعه گردشگری به شمار می‌روند.

۲- پیشینه تحقیق

در سطح کلان و کلاسیک گردشگری، توسعه گردشگری را می‌توان به مثابه ایجاد استراتژی‌ها و برنامه‌هایی برای افزایش/ توسعه/ تشویق گردشگری به مقصد تعریف کرد. (سلیمانی و همکارش، ۱۴۰۰) امروزه توسعه گردشگری در همه عرصه‌ها، چه در سطح ملی و منطقه‌ای و چه در سطح بین‌المللی مورد توجه برنامه‌ریزان دولتی و شرکت‌های خصوصی قرار گرفته است. صنعت گردشگر، نظام نسجمی است که عناصر آن لازم و ملزوم یکدیگر می‌باشند. به گونه‌ای که جاذبه‌های گردشگری به تنهایی موجبات سفر یا رونق این صنعت را فراهم نمی‌کنند. بلکه امکانات و شرایط برای جابه‌جایی و اقامت گردشگران نیز باید فراهم باشد. (خداپناه، کیومرث، ۱۳۹۹)

سیدتی و کریمی فرد، در سال ۱۳۹۶ در مقاله تحت عنوان (بررسی و باز خوانش تداوم زندگی شهری در شب مبتنی بر شادابی و سرزندگی فضاهای شهری ۲۴ ساعته؛ مورد پژوهی: محله در بند، در مجله مدیریت شهری، شماره ۵۰، با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی، روش تحقیق پیمایشی، در بستری از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی به شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر پویایی فضاهای شهری ۲۴ ساعته در محله فرهنگی دربند تهران پرداخته‌اند، در نهایت نتایج نشان می‌دهد که بین شاخص‌های تعریف شده برای زندگی شبانه از جمله احساس امنیت، دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی، نظافت و پاکیزگی، تنوع فعالیت‌ها و جذاب و هیجان‌انگیز بودن آنها، کاربری‌های وضع موجود، زیبایی و جذابیت یک فضای شهری، داشتن حق انتخاب، افزایش ساعت عملکرد فعالیت‌ها، امکان تجمع گروهی، باورها و اعتقادات فرهنگی و مذهبی جامعه، سطح آگاهی و سواد مردم، امکان قابلیت پیاده‌روی در یک فضای شهری و میزان تمایل مردم به استفاده از فعالیت‌های شبانه، رابطه‌های مثبت و خطی وجود دارد؛ همچنین جذابیت دربند برای تبدیل شدن به خیابانی ۲۴ ساعته بالا بوده،

خوانایی و تنوع خیابان از پتانسیل مناسبی برخوردار بوده و امکان فعالیت پتانسیل کم و نسبتاً نامناسبی دارد، حال آنکه امنیت پتانسیل بسیار نامناسبی داشته است.

ماریانی و جورجیو (۲۰۱۷) ضمن تبیین ابعاد مختلف گردشگری رویدادها، جشنواره (شب صورتی) را از منظر مدیریتی بررسی نموده‌اند. قلمرو جغرافیای مطالعه، استان های واقع در نواحی ساحلی رودخانه رومنگا در ایتالیا شامل فرارا، فورلی- سسنا و راونو و ریمینی می‌باشد؛ این حوزه متشکل از ۵۰ ناحیه شهرداری است. استان‌ها و شهرداری های مذکور همواره در جذب گردشگران و افزایش درآمدهای ناشی از آن با یکدیگر رقابت داشته‌اند. ادام‌الدربج و اندرو اسمیت (۲۰۱۹) مقاله‌ای با عنوان گردشگری و شب به سوی درک وسیع تری از مقاصد شبانه شهری از یک نشست دو روزه با عنوان ذکر شده که در دانشگاه وست مینستر، لندن در تابستان ۲۰۱۷ برگزار شد استخراج کردند. محققانی که را که در رابطه با مطالعات گردشگری و زندگی شبانه کار می‌کنند، گرد هم آمدند. نمایندگانی از استرالیا، آمریکای شمالی و سراسر اروپا در این مراسم شرکت کردند و لین تصور ما را برای اینکه شب برای تجربه، مطالعه، مدیریت و نمایندگی گردشگری اهمیت بیشتری پیدا می‌کند، تأیید کرد. رعنا شیخ بیگلو و زهرا سلطانی (۱۳۹۸) در مقاله با عنوان گردشگری شبانه شهری از دیدگاه گردشگران مطالعه موردی: گردشگران شهر شیراز انجام شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در میان متغیرهای محیط شبانه شهر شیراز، متغیرهای آب و هوا و زیبایی منظر شبانه از دیدگاه گردشگران مطلوبیت بیشتری داشته اند. در بمان جاذبه‌های مختلف، مطلوبیت شبانه آثار تاریخی در رتبه نخست و مطلوبیت شبانه جاذبه‌های فرهنگی، باغ ها و پارک ها ، فضاهای تفریحی و جاذبه‌ای مذهبی در مرتبه بعدی قرار دارند. فراهم نمودن امکان تجربه حضور و بازدید از مکان‌ها و جاذبه‌های گردشگری در ساعات شبانه می‌تواند به عنوان یک عامل مؤثر در مزیت نسبی مقاصد گردشگری عمل کند. (Brands et al.2015:25)

گردشگران به مسئله امنیت و مکان های امن توجه ویژه‌ای دارند و مناطقی را برای تفریح و گذراندن اوقات فراغت انتخاب می‌کنند که امنیت اجتماعی کافی داشته باشند. (مشکینی و دیگران، ۱۳۹۵:۲۷). فراهم نمودن امکان تجربه حضور و بازدید از مکان‌ها و جاذبه‌های گردشگری در ساعات شبانه می‌تواند به عنوان یک عامل مؤثر در مزیت نسبی مقاصد گردشگری عمل کند. (collison &Poe.2013:1)

۳- بدنه پژوهش

۱-۳- ادبیات پژوهش

مفهوم گردشگری

گردشگری، ظاهراً معدل سیاحت (عربی) است. ساحت در عربی به معنای زیاد سفر کردن است و سیاح یا معادل فارسی آن گردشگر، کسی است که زیاد سفر می‌کند؛ اما در زبان رایج فارسی از نظر کمی تفاوت‌هایی سازمان جهانی گردشگری تعریف زیر را در مورد گردشگری ارائه کرده است: میان گردشگری و مسافرت یا سفر وجود دارد. یعنی اغلب فارسی زبانان گردشگری را مترادف با زیاد سفر کردن می‌دانند. در حالی که واژه‌های سفر و مسافرت به سفرهای کوتاه مدت دور یا نزدیک نیز مربوط می‌شود. هم اکنون با وجود اینکه در زبان گفتاری و نوشتاری، استفاده از واژه‌های گردشگری و گردشگر به جای سفر و مسافرت و مسافر مرسوم است، چند واژه‌های سفر، مسافرت و مسافر ریشه عربی دارند، اما نسبت به واژه گردشگری رایج‌تر بوده و بار معنایی بیشتری دارند. (محللاتی، ۱۳۸۰) گردشگری مجموعه کارهایی است که فرد در مسافرت و در مکانی خارج از محیط محصول خود انجام می‌دهد، این مسافرت بیش از یکسال طول نمی‌کشد و هدف آن تفریح، تجارت، یا فعالیت‌های دیگر است.

گردشگری با توجه به اهداف و خصوصیات مکانی مقصد سفرها، دارای تنوع موضوعی گوناگونی است. برای طبقه‌بندی انواع گردشگری، از معیارهای متفاوتی نظیر زمان و مدت سفر، انگیزه اصلی سفر و قلمرو سرزمینی سفر استفاده می‌شود. همه انواع سفرهای گردشگران در دو گروه کلی طبیعی و اجتماعی قابل دسته‌بندی هستند؛

- گروه نخست براساس هدف بهره مندی از طبیعت و سفر به مناطق دارای ارزش محیطی و طبیعی شناخته می‌شوند.
- در گروه دوم، خصیصه‌های اجتماعی و مکان‌های واجد این ارزش خاص، مقصد سفرها را و تعیین می‌کنند.

منابع گردشگری و گردشگری، در هر دو گروه متنوع هستند و گردشگران براساس شناخت از موقعیت جغرافیایی این منابع و خصوصیات آن‌ها به سفر می‌روند. مهم‌ترین منابع گردشگری طبیعی و اجتماعی در ادامه ذکر می‌شوند:

گردشگری طبیعی: این دسته از سفرهای گردشگری با هدف آشنایی با محیط طبیعی و استفاده از جاذبه‌های آن انجام می‌شود. این‌گونه گردشگران با هدف دیدار از مناطق خوش آب و هوا یا خوش منظره، استفاده از آب‌های معدنی و درمانی، سواحل دریا به ویژه در فصل شنا و ماهیگیری، مناطق کوهستانی برف‌گیر، مناطق جنگلی، کویرها و

بیابان‌ها برای کنجکاو، ورزش و تمدد اعصاب و استراحت، تفریح، هیجان و ماجراجویی در طبیعت، سفر می‌کنند.

گردشگری اجتماعی: در این نوع گردشگری، یادمان‌های فرهنگی، تاریخی، میراث باستانی، میراث فرهنگی و هنری، آداب و رسوم، انجام مناسک اعتقادی، زیارت اماکن مذهبی و دینی صنایع دستی، فعالیت‌های جذاب اقتصادی، اماکن شهری جذاب، موزه‌ها، فستیوال‌ها و رویدادهای فرهنگی، سمینارهای علمی- فرهنگی و تخصصی، مجامع بین‌المللی، کنگره‌ها و سمینارهای علمی و سیاسی، جشن‌های ملی و مذهبی، مراسم ویژه سیاسی مانند تدفین رهبران و شخصیت‌های سیاسی و یا پیروزی رهبران احزاب او به حکومت رسیدن آنها و نظایر آن، انگیزه‌های سفر را ایجاد می‌کند. (موسوی، ۱۳۹۱)

فضاهای گردشگری

گردشگری شامل همه خدمات و ویژگی‌هایی است که در کنار هم قرار می‌گیرند تا آنچه مسافر می‌خواهد، فراهم آوردند و انواع مختلفی دارد. اما صاحبانگردشگری در دنیا، ۴ فضای کلی را برای آن مشخص کرده‌اند:

۱. فضای روستایی با جهانگردی سبز

۲. فضای کوهستانی برای ورزش‌های کوهستانی

۳. فضای ساحلی با ویژگی‌های خاص خود

۴. فضای شهری

عناصر بنیادی گردشگری

عناصر بنیادی گردشگری به سه دسته اصلی زیر مستقیم می‌شود:

۱. عناصر اولیه گردشگری

این عناصر، شامل دو گروه می‌شود:

اول: فعالیت‌هایی مانند تئاتر، سینما، برپایی نمایشگاه‌ها و ...

دوم: مکان‌هایی قابل بازدید مانند بوستان‌ها، مکان‌های تاریخی، موزه‌ها، گنجینه‌ها و ...

۲. عناصر ثانویه گردشگری

این عناصر شامل مراکز اقامتی (هتل‌ها، مهمانسراها و ...) بازارها و فروشگاه‌ها و غذاخوری‌ها است.

۳. عناصر تسهیلگر (سایر عوامل)

این عناصر مانند اطلاعات، خدمات موجود در بوستان‌ها و نقشه‌های راهنما، مراکز راهنمایی گردشگران است.

مفهوم شهر ۲۴ ساعته

شهری که هرگز خواب ندارد، اولین بار در دهه ۱۹۲۰ برای شهر نیویورک به کار می‌رفت از نظر کرمنون شهر ۲۴ ساعته شهری است که هرگز خواب ندارد و این واژه تصویر ذهنی از مکانی فریبنده و پر جنب

و جوش را که همواره اتفاقی در خیابان‌هایش در حال وقوع است (به ویژه زمان شب که امکان تهییج و خطر زیاد تر است) مجسم می‌کرد.

مفهوم زندگی شبانه و ایجاد فضای سرزنده شبانه با توجه به نظریه اندیشمندان مانند راب کریر، کرمنون و .. به معنای ایجاد ساعات بیشتر

نیست، بلکه از زمان‌های موجود در شب که از ساعات ۵-۶ بعد از ظهر شروع می‌شود، به درستی استفاده نمود. زندگی شبانه دسترسی به تمام

خدمات و فعالیت‌های شهری، تمام ساعات شبانه روزی است. (قدیمی و همکارش، ۱۳۹۶) کلیه اقدامات انسانی (چه مادی و چه معنوی) که به

منظور ارتقای سطح کیفی زندگی شبانه آن جامعه را تشکیل می‌دهد. ای نجامه می‌تواند یک محدوده، منطقه و یا کل شهر باشد. از آنجا که

وسعت شهرها و تنوع کاربری‌های گسترده در آن‌ها باعث پراکندگی زندگی شبانه در نقاط مختلف می‌شود و به دلیل مخارج سنگین تامین

روشنایی، امنیت و انرژی این اماکن؛ نقاط فعالیتی که محل تجمع چندین فعالیت شبانه باشند گره‌های فعالیت شبانه را تشکیل می‌دهند.

برنامه جامع منر شبانه، تهران، ۱۳۹۷) اقتصاد شب هنگام و شهر ۲۴

ساعته تحت تاثیر شهرهای اروپایی که ۲۴ ساعته هستند و آن شهرایی که از دهه ۷۰ سیاست‌های فرهنگی را برای توسعه مراکز شهری خود

به خصوص در ساعات شبانه توسعه داده‌اند، شکل گرفته است. سیاست شهر ۲۴ ساعته برای افزایش ایمنی و احیای بافت‌های مرکزی شهرها

اتخاذ شده است. (Heath.T.AND.strickland. 1998:197)

وسيلة کلونیزه کردن شب در طول جامعه ۲۴ ساعته، اگر چه نمی‌توانیم

زمان را ایجاد می‌کنیم اما می‌توانیم این امکان را به وجود بیاوریم که

زمان موجود به صورت بهینه‌ای استفاده کنیم. از طرفی آزادی و انعطاف بیشتری را برای فعالیت‌ها ایجاد کرده و از طرف دیگر می‌تواند باعث

افزایش ساعت کار حتی در ساعت غیررسمی شد. با در اختیار گرفتن

زمان شب در یک جامعه ۲۴ ساعته، ما زمان بیشتری خلق نمی‌کنیم. بلکه از زمانی که در اختیار داریم مؤثرتر بهره می‌گیریم و از چنگال

محدودیت زمانی خارج می‌شویم. (1999.kreitzman)

همچنین فضای ۲۴ ساعته فضایی است که در آن، در تمام ساعات

قابلیت استفاده از فضا برای افراد وجود دارد و تمایزی بین استفاده از فضا در روز و ساعات شب وجود ندارد. در شهری که هرگز نمی‌خوابد،

مرکز ثقل زندگی شبانه شهر واقعا در حال تغییر است و روند زندگی شبانه با سرعت بیشتری پیش می‌رود. (کرمنون و همکارش، ۱۳۹۹)

مفهوم بوم‌های بیابانی

زیست بوم‌های بیابانی در ایران بخش وسیعی از کشور را در بر می‌گیرند

و به ظاهر دارای طبیعتی خشک و خشن هستند اما در نهم خود زیبایی

منحصر به فرد و بکری دارد که در بسیاری از نقاط ایران برای بیشتر مردم، حتی علاقه‌مندان به گردشگری ناشناخته است. (دلبری و دیگران، ۱۳۹۴).

۳-۲- ارتباط بین مفاهیم پایه پژوهش

در پژوهش حاضر سه مفهوم گردشگری در راستای توسعه آن، بوم های بیابانی و فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به اینکه هدف توسعه گردشگری در بوم های بیابانی با رویکرد ایجاد فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته می باشد ارتباطی که بین مفاهیم پژوهش شکل می گیرد مطابق با نمودار روبرو، ابتدا مولفه ها و شاخص های گردشگری استخراج می گردد، سپس شاخص های فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته منطبق با بوم های بیابانی استخراج گردیده و سپس با توجه به ارتباط مستقیمی که گردشگری با فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته دارد، شاخص ها به صورت مشترک پالیش می گردد و هر دو مفهوم گردشگری و فضای ۲۴ ساعته با توجه به ارتباطی که با بوم های بیابانی دارند، مسیر رسیدن به هدف را هموار می سازند.

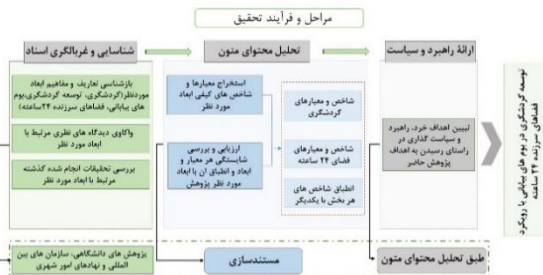
نمودار ۱: ارتباط بین مفاهیم پایه پژوهش

۳-۴- روش تحقیق

روش انجام این پژوهش با توجه به ماهیت تحقیق و مؤلفه های مورد بررسی و رویکرد حاکم بر پژوهش، از روش سیستماتیک نظام مند و علمی بوده است که در طی آن مقالات و اسناد مرتبط با موضوع پژوهش مطالعه و مورد بررسی قرار گرفته و پس از آن غربالگری صورت گرفت و عنوان و چکیده مقالات مطالعه شده و یافته ها، پیشینه ها و نتایج آن ها مجدداً مورد غربالگری قرار گرفته و پس از آن مقالاتی که شایستگی استفاده در پژوهش حاضر را داشتند انتخاب گردید و ارزیابی نهایی صورت گرفت. در راستای بررسی مقالات، با توجه به اینکه محله نقش جهان اصفهان به لحاظ موقعیت جغرافیایی در دسته بوم های بیابانی قرار می گیرد، این میدان، میدان مرکزی شهر اصفهان است و در قلب مجموعه تاریخی نقش جهان قرار دارد به عنوان مورد پژوهی پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفت و با توجه به اینکه این محدوده دارای قدمتی چندین ساله است و به عنوان یکی از پنج میدان ثبت میراث جهانی شده و به لحاظ فرهنگی، اجتماعی، تاریخی، اقتصادی و ... مورد استفاده همگان قرار می گیرد، همه ساله قابلیت و پتانسیل جذب گردشگر را داشته است و پذیرای گردشگران خارجی و داخلی می باشد. بنابراین پیاده سازی شاخص ها و معیارهای فضای سرزنده ۲۴ ساعته در این محدوده به جذب بیشتر گردشگر و توسعه گردشگری در این محدوده کمک خواهد کرد.

۳-۳- هدف

هدف اصلی این پژوهش توسعه گردشگری در بوم های بیابانی با رویکرد ایجاد فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته، در محله نقش جهان اصفهان می باشد که با بهره مندی از شاخص ها و معیارهای استخراج شده از متون پیشین و تبیین اهداف خرد و ارائه راهبرد و سیاست گذاری های نهایی، تحقق خواهد یافت.

نمودار ۲: مراحل و فرآیند تحقیق

جدول ۱: استخراج ابعاد و شاخص های گردشگری و فضای ۲۴ ساعته

ابعاد و شاخص های گردشگری و فضای ۲۴ ساعته					
منابع	معیارها و شاخص ها	منابع	معیارها و شاخص ها	منابع	معیارها و شاخص ها
کریلیمن (۱۹۹۹)	- انعطاف پذیری - عملکرد - معنا	کرمونا و دیگران (۱۳۹۸)	- سرزندگی - عملکرد - اقتصاد	بیانکینی و مونتگمری برتنز و دیگران (۲۰۱۵)	- عملکرد - زمان
شیخ بیگلو و همکارش (۱۳۹۸)	- آب و هوا - سیما و منظر - زیباشناختی	مشکینی و دیگران (۱۳۹۵) - چپ من	- امنیت اجتماعی - ایمنی - فرهنگ - اقتصاد	هیت و استیکلند (۱۹۹۸) موسوی (۱۳۹۱) چیکوینز (۱۳۸۸) کلیزون و پوا (۲۰۱۵)	- اقتصاد - ایمنی - سرزندگی - خوانایی - تجمع پذیری - حضور پذیری

۴- بحث و تحلیل نتایج

نمایند توام با ایجاد خلاقیت با توجه به پتانسیل های موجود در محدوده ضمن توجه به تفاوت های زمانی (به خصوص در طول هفته و آخر هفته) بر اساس مولفه های عملکردی و کالبدی و معنایی تعریف شود. افزایش مکث و توقف در فضای شهری در هنگام شب، ارتقا اقتصاد شبانه، برندسازی، افزایش خوانایی در هنگام شب، ارتقا تشخیص فضایی در هنگام شب، منظر شبانه، هویت مندی فضا در هنگام شب، ایجاد تصویر ذهنی در هنگام شب و ارتقا تشخیص فضایی در هنگام شب از جمله اهدافی بود که براساس آن ها راهبرد هایی از جمله نورپردازی مناسب عرصه های مختلف، ایجاد تصویر ذهنی، احساس تغییر زمان و آرامش از طریق قابلیت پیش بینی فضا و توسعه اقتصادی و ... در جهت سیاست گذاری برای هدف اصلی پژوهش ارائه گردید.

با توجه به اهمیت گردشگری و همچنین توسعه ی آن در بوم های بیابانی با رویکرد ایجاد فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته، با بررسی های صورت گرفته ، به صورت کلی زندگی شبانه به منظور ایجاد ساختار زمانبندی منسجم و یکپارچه برای تفکیک اوقات کار و فعالیت و همچنین با افزایش امنیت و ایمنی، دسترسی به حمل و نقل عمومی، ایجاد توسعه اقتصاد شبانه شهری ، برند سازی، منظر شبانه و هویت بخشی به محیط ایجاد سیما و منظر مناسب با استفاده نور پردازی مناسب و مبلمان در دسترس و راحت موجب می گردد تا علاوه بر اینکه فضای خدمات رسان و زنده در طول شبانه روز موجود باشد، فضای ایجاد شده در شب چهره دگرگون و مغایری با روز نداشته باشد و گردشگران در هر زمان از شبانه روز که در این فضا در بوم های بیابانی حضور پیدا کنند بتوانند استفاده لازم را بدون هیچ مانعی ببینند. زندگی شبانه به عنوان عاملی حیات بخش در شهرها، می بایست با توجه به اقشار مختلف جامعه که از فضای شهری استفاده می

جدول ۲: تعیین راهبرد و سیاست در راستای توسعه گردشگری در بوم های بیابانی با رویکرد ایجاد فضای سرزنده ۲۴ ساعته

تعیین راهبرد و سیاست در راستای توسعه گردشگری در بوم های بیابانی با رویکرد ایجاد فضای سرزنده ۲۴ ساعته			
اهداف خرد	راهبرد	سیاست	
ارتقا اقتصاد شبانه	صرفه جویی در انرژی	استفاده از استراکچرهای انرژی برای نورپردازی جداره هاف علائم راهنمایی و مسیرها	
	توسعه اقتصادی	فعالیت کاربری های ۲۴ ساعته	توسعه گردشگری محدوده با استفاده از پتانسیل های موجود و خدمات رسانی ۲۴ ساعته
		صرفه جویی در مصرف انرژی	استقرار کاربری های دانشجویی ۲۴ ساعته در راسته سپه
برندسازی	- منحصر به فرد بودن از طریق ایجاد تمایز با استناد به عوامل عملکردی	تجهیز و مناسب سازی مسیرهای ورودی و ... برای ایجا امکان شکل گیری پاتوق ها و قرارگاه های رفتاری	
	هویت مندی از طریق نقش انگیزی در عملکرد	فعالیت کاربری تاریخی و هنری- فرهنگی قالب منطقه برای تداوم شخصیت در هنگام شب	
افزایش مکث و توقف در فضای شهری در هنگام شب (حضور پذیری)	- تجمع پذیری از طرق جذب فعالیت های مختلف با توجه به بستر مناسب ایجاد فعالیت ها	تاکید بر امکان انجام فعالیت مختلف در یک فضا در هنگام شب	
	پذیرندگی از طریق ایجاد راحتی و امکانات رفاهی در کاربری	ایجاد کاربری های ۲۴ ساعته مورد نیاز برای گردشگران	
	تشویق به رفتار غیر حرکتی در شب	ایجاد کاربری های ۲۴ ساعته مور نیاز برای ساکنین	
	ساکن ماندن از حضور گروه های مختلف اجتماعی	محل هایی برای مکث و اجتماع در شب به خصوص در میدان نقش جهان	محل هایی فعالیت هایی که در شب برای عابرین جذاب و جالب باشد
		تقویت فعالیت های جذاب هنری- فرهنگی که به صورت خودجوش و یا سازمان یافته برای جذب دیگران و گردشگران خارجی در شب موثر است.	تقویت فعالیت های جذاب هنری- فرهنگی که به صورت خودجوش و یا سازمان یافته برای جذب دیگران و گردشگران خارجی در شب موثر است.
		ایجاد امکان استفاده هم زمان گروه های اجتماعی مختلف (مانند سکنه، دانشجو، گردشگران، هنرمند و ...) از یک فضا در هنگام شب	ایجاد امکان استفاده هم زمان گروه های اجتماعی مختلف (مانند سکنه، دانشجو، گردشگران، هنرمند و ...) از یک فضا در هنگام شب
	القاء امنیت لازم برای حضور زنان و سالخوردگان در هنگام شب	القاء امنیت لازم برای حضور زنان و سالخوردگان در هنگام شب	

تعیین راهبرد و سیاست در راستای توسعه گردشگری در بوم های بیابانی با رویکرد ایجاد فضای سرزنده ۲۴ ساعته		
افزایش خوانایی در شب	تامین نور مناسب و کافی بدون چشم زدگی و خیرگی و اشباع نوری جداره ها	افزایش خوانایی در هنگام شب
نورپردازی مناسب عرصه های مختلف	نورپردازی مخصوص محلات مسکونی متفاوت با نورپردازی فضاهای جمعی و عمومی در شهر	
امکان جهت یابی سریع مسیر	نورپردازی مناسب نشانه ها و شاخص های محله نقش جهان وضوح و قابل رویت بودن خروجی و ورودی ها	
	تمایز نورپردازی جداره های ورودی و خروجی ها	
احساس تغییر زمان	استفاده از صدای اذان برای درک تبدیل شب به روز نورپردازی متفاوت از عصر به شب با استفاده از شدت و کاهش نور	منظر شبانه
منحصر به فرد بودن از طریق ایجاد تمایز با استناد به عوامل کالبدی	بکارگیری عوامل طبیعی موجود در محیط نورپردازی و تقویت دید	ارتقا تشخیص فضایی در هنگام شب
ایجاد تصویر ذهنی	ایجاد منظر با نه با استفاده از نورپردازی ایجاد الگوهای رفتاری در فضای شهری در هنگام شب	ایجاد تصویر ذهنی
آرامش از طریق قابلیت پیش بینی فضا	جلوگیری از ایجاد گوشه های کج و پنهان نورپردازی عناصر شاخص و دارای ارزش تاریخی به گونه ای گویای بخش ارزشمند تاریخی محدوده باشد	هویتمندی فضا در هنگام شب

۵- جمع بندی

با توجه به موقعیت محدوده مورد مطالعه پژوهش حاضر، دارای تاریخچه و فرهنگی غنی از گذشته می باشد. به همین دلیل در نظر گرفتن پارامترهایی مانند ایجاد خدمات مناسب در شب جهت رفاه حال حاضرین و امنیت و آسایش آنها، توأم با در نظر گرفتن پیشینه و تمدن ایجاد کننده این اماکن و فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته برای افراد، یادآور گذشته ای توأم باغرور می باشد و آنها را به حضور در چنین فضاهایی ترغیب می کند. همچنین هویتمندی و اهمیت دادن به پارامترهایی مانند خاص بودن برای تشخیص فضایی شب، افزایش مکث و توقف در فضای شهری، حضورپذیری، ایجاد بستر مناسب جهت کارهای مختلف و نمایان ساختن منظر محیط شبانه در کنار عواملی مانند صرفه جویی در هزینه خرید و انرژی، با این ویژگی ها این فضا نسبت به دیگر فضاها متمایز می گردد. جای تردیدی وجود ندارد که قرارگیری شهروندان و گردشگران در فضاهای سرزنده و دلنشین و حضورپذیری در هر زمان از شبانه روز آنها را برای تکرار چنین تجربه هایی تحریک کرده و احساسی همراه با فخر و معنابخش برای آنها در بردارد.

Sky Program at Bryce Canyon National Park, Tourism Management Perspectives, Vol.7, pp. ۱-۱۰

۳. Heath, T., Strickland, R., & MCIWAIN, G. (۱۹۹۸). Reading Violence In Licensed Premises Through Community Safety Action Projects: The Queensland Experience. Contemporary Drug Problems, ۱۹۷.

۴. Kreitzman, L., (۱۹۹۹). "The ۲۴ hour society", London, Profile Books.

۵. Mariani, Marcello M. & Giorgio, Luisa. (۲۰۱۷) the "Pink Night" Festival Revisited: Meta-Events and the Role of Destination Partnerships in Staging Event Tourism, Annals of Tourism Research, Vol. ۲, pp. ۸۹-۱۰۹

فهرست منابع

۱. خداپناه، کیومرث (۱۳۹۹). تحلیل شبکه گردشگری در کانون های گردشگری ناحیه اردبیل. مجله آمایش جغرافیایی فضا، فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه گیلان. سال دهم، شماره ۳۸، زمستان ۱۳۹۹، صص. ۲۷۰-۲۵۹.

۲. سلیمانی، محمد، هاشم زاده خوراسگانی، غلامرضا (۱۴۰۰). شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری مجازی با رویکرد آمیخته (مطالعه موردی: استان گیلان). فصلنامه مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی. سال چهارم، شماره دوم، پیاپی ۱۳، صفحات ۶۳-۸۸.

۳. سیادت، فریال، کریمی فرد، لیلا (۱۳۹۶). بررسی و بازخوانش تداوم زندگی شهری در شب مبتنی بر شادابی و سرزندگی فضاهای شهری ۲۴ ساعته؛ مورد پژوهی: محله دربند. مدیریت شهری، دوره ۱۷، بهار ۱۳۹۷، شماره ۵۰.

۴. شیخ بیگلر، رعنا، سلطانی، زهرا (۱۳۹۸). مطلوبیت گردشگری شبانه شهری از دیدگاه گردشگران (مطالعه موردی: گردشگران شهر شیراز). فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۶، شماره ۱، صص. ۸۵-۶۷.

۵. دلبری، سید مهدی، بارانی، حسین (۱۳۹۴). پتانسیل های گردشگری و توسعه ی پایدار اکوتوریسمی زیست بوم های بیابانی ایران. فضای گردشگری سال ۴، پاییز ۱۳۹۴، شماره ۱۶.

۶. عزیزاده (۱۳۹۹). پایان نامه با عنوان برنامه ریزی راهبردی گردشگری شهری با رویکرد ایجاد فضاهای سرزنده ۲۴ ساعته (نمونه موردی: محله نقش جهان اصفهان)

۷. قدیمی، سیده درسا، کرامتی، غزل (۱۳۹۶). زندگی شبانه در کلانشهر با تاکید بر تاثیر عوامل فرهنگی بر فضای شهری (مطالعه موردی: مرکز فعالیت های نوبن تهران). مطالعات محیطی هفت حصار؛ ۵ (۲۰): ۴۶-۳۱.

۸. کرمی، عسل، رضایی راد، هادی (۱۳۹۹). راهکارهای مؤثر در خلق و تقویت فضاهای شهری ۲۴ ساعته (نمونه موردی: خیابان ستارخان تهران). فصلنامه برنامه ریزی توسعه شهری و منطقه ای، سال سوم، شماره ۶، صفحات ۱۹۷-۱۶۹.

۹. موسوی روزان، سید محمد، بخش، زهرا، محتشم زاده، سید محمود (۱۳۹۱). گردشگری الکترونیکی بسط دهنده گردشگری روستایی. همایش ملی توسعه روستایی.

۱. Bosque, Ignacio Rodriguez del. & Martin, Hector San. (۲۰۰۸) Tourist Satisfaction: a Cognitive-Affective Model, Annals of Tourism Research, Vol. ۳۵, No. ۲, pp. ۵۵۱-۵۷۳.

۲. Collison, Fredrick M. & Poe, Kevin. (۲۰۱۳) Astronomical Tourism: The Astronomy and Dark

Tourism development in Desert canvases with the approach of creating spaces -۲ ۴ hour lively, case study: Naqsh Jahan neighborhood of Isfahan

Fereshteh Ahmadi

.۱Assistant Professor, City Planning Department, New Horizons Research Center in Architecture and Urban Planning, Najaf-Abad Branch, Islamic Azad University, Najaf-Abad, Iran, feahmadi۲۰۰۴@gmail.com

Fereshteh Yamini Najaf abadi

.۲Master of Urban Design, Department of Urban Planning, New Horizons Research Center in Architecture and Urban Planning, Najaf-Abad Branch, Islamic Azad University, Najaf-Abad, Iran, f.yamini۲۰۲۴@gmail.com

Abstract

Tourism is primarily a human activity that is traveling from the origin to the destination for entertainment or business. It is also a multifaceted and geographically complex activity and is the result of various services that are requested and offered at various stages, from the origin to the destination. . In other words, tourism development aims to create employment, generate income, diversify the economy, protect the environment, and promote intercultural awareness. Based on this, the current research considers the development of this important in desert ecosystems and the better development of habitat conditions in these areas with the approach of creating ۲ ۴-hour lively spaces according to the nature of the research; by examining studies with a systematic, systematic and scientific method; Because all related scientific researches have been investigated in order to achieve the goal of the research, preliminary screening has been done, the most important ones have been separated and the indicators and criteria related to the ۲ ۴-hour space and tourism for the development of tourism with the mentioned approach It was extracted in desert canvases and based on the indicators, strategies and solutions were presented. The criteria that guided the current research in reaching the strategies and solutions for explaining the purpose of the research are; Performance, time, economy, attendance, safety and security, vitality, image and landscape, environmental relationship (weather), culture, religion and....

context of

Key words: tourism, Desert canvases, ۲ ۴-hour spaces